

УДК 339.13.017: 635.1

JEL Classification: Q02; Q13; Q21

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102041>

*І. А. САЛО, докторка економічних наук,
старша наукова співробітниця*

Розвиток ринку овочів в Україні

Мета статті - дослідити поточний стан та особливості розвитку вітчизняного ринку овочів, спрогнозувати його кон'юнктуру.

Методика дослідження. Використано методи: аналізу і синтезу, аналітичних узагальнень, графічний - під час аналізу виробництва та реалізації овочів, зовнішньої торгівлі; балансовий - у процесі визначення ринкової рівноваги попиту і пропозиції, їх зміни та взаємовпливу, експортних та імпорتنих поставок; статистичний, екстраполяції, конструктивно-розрахунковий - для прогнозування кон'юнктури ринку.

Результати дослідження. Визначено проблеми розвитку вітчизняного ринку овочів. Виявлено тенденції та особливості його функціонування. Розглянуто основні економічні параметри ринку - виробництво, споживання, цінова ситуація, зовнішня торгівля. Розкрито особливості структурних та географічних змін експортно-імпорتنих поставок. На основі сформованого балансу визначено очікуваний рівень споживчого забезпечення населення овочами та баштанними. Встановлено необхідність збільшення вітчизняної товарної пропозиції овочів у зимово-весняний період. Виокремлено причини, які стримують розвиток галузі овочівництва та напрями її подальшого поступу.

Елементи наукової новизни. Обґрунтовано основні параметри розвитку вітчизняного ринку овочів з позиції необхідності раціонального забезпечення потреб населення, підвищення експортного потенціалу та подальшого поступу галузі овочівництва.

Практична значущість. Результати досліджень слід використати при формуванні цільової програми розвитку галузі овочівництва на довгостроковий період, спрямованої насамперед на раціональне забезпечення населення України овочевою продукцією. Табл.: 3. Рис.: 2. Бібліогр.: 12.

Ключові слова: ринок; овочі; виробництво; споживання; ціна; експорт; імпорт.

Сало Інна Анатоліївна - докторка економічних наук, старша наукова співробітниця, завідувачка відділу ціноутворення та аграрного ринку, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: inna_salo@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6413-1550>

Постановка проблеми. Овочівництво становить одну з важливих і разом з тим складних рослинницьких галузей України. Овочева продукція цінна і незамінна у раціоні харчування населення, що й зумовлює поширення виробництва в усіх регіонах. Галузь охоплює великий набір овочевих культур, які вирощують за різними технологіями, з різними термінами дозрівання та збирання, зберігання продукції, собівартістю та ефективністю виробництва. Особливістю варто визначити низьку транспортабельність і високу трудомісткість виробництва овочів, складну механізацію окремих виробничих процесів їх вирощування, зокрема збір урожаю. Обсяги промислового виробництва овочів недостатньо задовольняють потреби населення та переробної промисловості в

цій продукції. До основних проблем, які гальмують подальший поступ галузі овочівництва, слід віднести: недостатній розвиток логістики, кооперативних об'єднань виробників овочів, що зумовлює низьку товарність промислового виробництва та їх стихійний продаж; краплинне зрошення насаджень запроваджене лише на 12 % площ; занепад насінництва; тільки 30 % наявних овочесховищ відповідає сучасним вимогам зберігання продукції; відсутність прямої державної підтримки, в тому числі і фінансової. Ці проблеми також виділено у розробленій Концепції Державної цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 року [7]. Тож дослідження поточної кон'юнктури вітчизняного ринку овочів та прогноз можливих змін досить актуальне.

© І. А. Сало, 2021

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку продовольчого ринку та проблемам виробництва і споживання продуктів харчування приділяли увагу багато вітчизняних та зарубіжних учених. Над дослідженнями функціонування та розвитку вітчизняного ринку овочів працювали: Л. М. Галат [2]; Б. В. Духницький [4]; О. В. Захарчук [5]; Р. В. Логоша [6]; І. О. Сєвідова, Л.О. Лещенко [8] та ін.

Мета статті - дослідити поточний стан та особливості розвитку вітчизняного ринку овочів, спрогнозувати його кон'юнктуру.

Методологія дослідження. Використано методи: аналізу і синтезу, аналітичних узагальнень, графічний - під час аналізу виробництва та реалізації овочів, зовнішньої торгівлі; балансовий - у процесі визначення ринкової рівноваги попиту і пропозиції, їх зміни та взаємовпливу, експортних та імпорتنих поставок; статистичний, екстраполяції, конструктивно-розрахунковий - для прогнозування кон'юнктури ринку.

Виклад основних результатів дослідження. До позитивних чинників розвитку

галузі овочівництва в Україні слід віднести: сприятливі природно-кліматичні умови, доступність землі, порівняно дешева робоча сила, широкий споживчий ринок, тенденції до підвищення цін на вирощену продукцію. Останніми роками в галузь вливаються значні інвестиції як у виготовлення кінцевих продуктів, так і у створення сировинних зон для переробних підприємств. Це стимулює до використання інноваційних технологій виробництва, збирання, зберігання продукції, підготовки до продажу, дотримання критеріїв якості отриманого урожаю тощо.

Світове виробництво свіжих овочів у 2019 р. становило 312,8 млн т, що на 7 % більше, ніж у 2015 р. Загалом за останні роки спостерігається стала тенденція зростання їх виробництва. Лідером за обсягами виробництва овочів у світі виступає Китай із часткою 58,1 % (181,8 млн т), показник Індії - 13,5 % (42,2 млн т), В'єтнаму - 4,9 % (15,3 млн т) (рис. 1). Частка України незначна - лише 0,3 % (9,7 млн т).

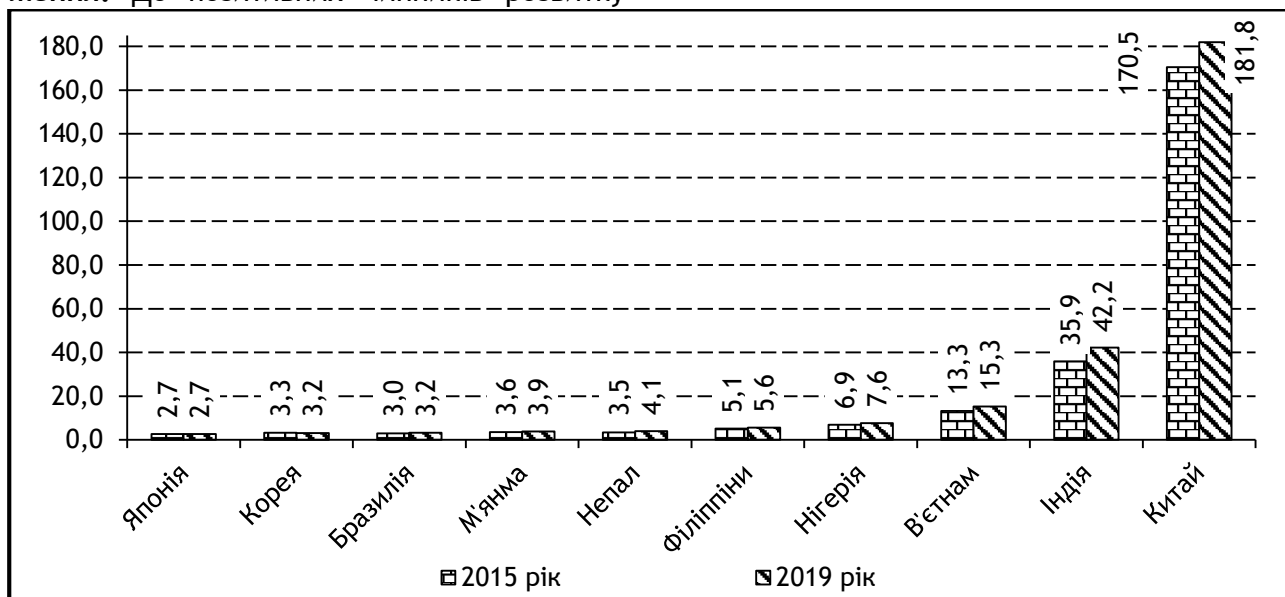

Рис. 1. Країни-лідери у світовому виробництві свіжих овочів у 2015-му і 2019 р., млн т

Джерело: [9].

Господарства населення виробляють основний обсяг овочів відкритого ґрунту зпоміж інших категорій господарств - у 2019 р. 85,4 % (7,9 млн т). Для розширення промислового овочівництва, насамперед, необхідне удосконалення агротехніки вирощування для зменшення перевитрат фінан-

сових, енергетичних і трудових ресурсів [6, с. 87].

Серед овочів за рівнем виробництва на першому місці помідори - у 2019 р. 2,2 млн т, або 24,2 %, далі капуста - 1,6 млн т, або 19,1 %, та огірки - 1,0 млн т, або 11,3 % (табл. 1).

1. Динаміка валового збору овочів та баштаних культур у всіх категоріях господарств України, тис. т

Продукція	Рік				Структура у 2019 р., %	2019 р. до 2015 р., %
	2015	2017	2018	2019		
Овочі і баштани, всього	9792,1	9720,5	9939,8	10243,6	-	104,6
Овочі відкритого та закритого ґрунту, всього	9214,0	9286,3	9440,2	9687,6	-	105,1
У т. ч.: відкритого ґрунту	8623,5	8723,6	8884,5	9190,2	100,0	106,6
Із них: капуста	1677,3	1733,2	1672,0	1755,5	19,1	104,7
огірки	958,7	896,3	985,1	1034,2	11,3	107,9
помідори	2274,4	2267,5	2324,1	2224,4	24,2	97,8
буряки	834,6	836,2	818,1	856,5	9,3	102,6
морква	822,9	839,0	841,8	869,5	9,5	105,7
цибуля	956,5	976,7	883,9	998,1	10,9	104,3
часник	176,5	185,8	187,0	215,1	2,3	121,9
перець	167,2	175,1	176,1	172,8	1,9	103,3
інші	158,3	279,5	344,3	595,2	6,5	376,0
закритого ґрунту	590,5	562,7	555,7	497,4	-	84,2
Баштани	578,1	434,2	499,6	556,0	-	96,2

Джерело: [3].

Переважно в областях України спостерігається збільшення виробництва овочів, за винятком Вінницької, Дніпропетровської, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Харківської та Черкаської. Однак тенденції до зменшення незначні - 1-2 %, крім Запорізької області, де обсяг виробництва зменшився у 2019 р. порівняно з 2015 р. на 37 % до 273,9 тис. т.

В Україні сільськогосподарські підприємства реалізують значну частку овочів переробним підприємствам - до 50 %. У 2019 р. було реалізовано 905,9 тис. т, а це дещо менше, ніж у попередньому році (на 5,6 %). Основним організованим каналом збуту для господарств населення залишаються міські ринки. Постачання овочів із місць концентрації їх виробництва, особливо ранніх (із південних областей країни), здійснюється переважно посередницькими структурами. Оптові плодоовочеві ринки в Україні поки що зорієнтовані, насамперед, на реалізацію дорогої імпортованої продукції, тоді як у розвинених країнах саме система оптового продажу власної продукції, цивілізований маркетинг, здорова конкуренція слугують дієвими механізмами їх внутрішнього ринку [5, с. 6; 8, с. 30].

У загальному обсязі реалізації овочів країни найбільша частка припадає на Херсонську і Миколаївську області - у 2019 р. 35,8 % і 36,7 %, або 324,7 та 332,8 тис. т відповідно. Разом вони реалізують понад половину всіх овочів - 72,6 %. Основу обсягів реалізації овочів становлять помідори - 88,8 %, або 584,1 тис. т. Серед постачальників баштаних

традиційно лідером виступає Херсонська область - у 2019 р. 60,6 %, або 6,3 тис. т, з яких 95,2 % це кавуни.

Україна імпортує окремі види овочів переважно у свіжому вигляді. У 2019 р. обсяги ввезених овочів визначено як 4,5 % загального внутрішнього фонду споживання. Необхідність імпорту свіжих овочів зумовлена особливостями сільськогосподарського циклу виробництва та відсутністю достатньої інфраструктури зі зберігання продукції, переробки (сушіння, консервування). У цілому динаміка обсягів імпорту овочів та баштаних культур зростає. Досить суттєва частка імпорту припадає передусім на насіннєвий матеріал овочів іноземної селекції. У 2019 р. в Україні рівень самозабезпеченості овочами становив 1,5, тобто їх виробництво перевищувало внутрішнє споживання практично на 50 %.

Імпортні поставки свіжих овочів у 2019 р. зросли порівняно з 2016 р. у 2,6 раза - до 227,0 тис. т. Ціна за 1 т зменшилася на 12,6 % - до 626,40 дол. У структурі імпорту свіжих овочів основу становили цибуля і часник - 37 %, помідори - 31,6 %. Найдорожче реалізовувався салат - 1469,58 дол за 1 т. За ціною суттєво виділялися сушені овочі - 2774,0 дол за 1 т, що в 4,4 раза вище від ціни свіжих. Також спостерігається зростання обсягів імпортних поставок баштаних (динь і кавунів) - у 2019 р. у 13,8 раза до 5,5 тис. т порівняно з 2016 р. Серед експортерів овочів в Україну найбільше виділяються Туреччина, Польща, Білорусь та Македонія.

Пік імпорту капусти білокачанної і моркви припадає на квітень-травень, помідорів і перцю солодкого - на квітень-червень, цибулі ріпчастої - на квітень. На сезонність імпорту огірків впливає активність на внутрішньому ринку вітчизняних виробників. Здебільшого пік увезення відбувається в листопаді та взимку.

Вітчизняне виробництво овочів повністю забезпечує внутрішні потреби споживачів, за винятком свіжих овочів у зимовий та ранньовесняний періоди. У перспективі збільшення виробництва тепличних овочів може оптимально задовольнити зростаючий попит населення у цій продукції в несезон і дозволить отримувати вищу ціну від реалізації врожаю, розширити обсяги експортних поставок та імпортозаміщення [2, с. 43; 4, с. 60]. Так, економічно вигідними для

виращування у закритому ґрунті є огірки та помідори, що зумовлено високою врожайністю згаданих культур та популярністю серед населення. Однак поки що вона недостатня у вітчизняних теплицях порівняно із закордонними, що не дозволяє конкурувати з ними за рівнем цін [10, 11, 12].

Протягом останніх років спостерігається стабільність у споживанні овочів та баштанних - 160-165 кг на особу в рік, що практично відповідає встановленій раціональній нормі 161 кг. У найближчій перспективі в 2021 р. помітних змін цього показника не очікується - 164,9 кг на особу в рік. Варто зауважити, що серед країн світу найвищий попит на овочі в Китаї - 377 кг на особу в рік, Румунії - 196 кг та Білорусі - 171 кг (рис. 2).

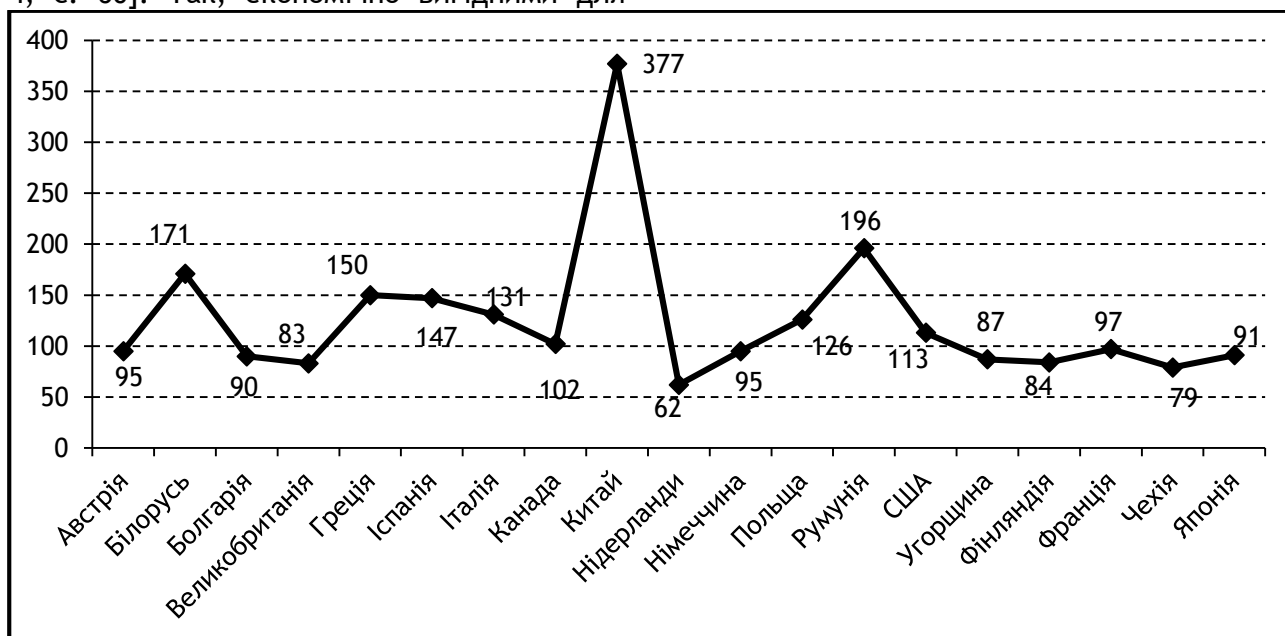

Рис. 2. Споживання овочів в окремих країнах світу в 2017 р., кг на особу в рік

Джерело: [9].

Окремі області України вже наблизилися до європейського рівня споживання овочів, зокрема жителі Полтавської, Миколаївської, Херсонської, Кіровоградської, Дніпропетровської - 167-185 кг на особу в рік. Однак у кількох областях споживання менше від раціональної норми, зокрема в Хмельницькій, Волинській, Донецькій - 144-155 кг. Це пояснюється тим, що у центральних і південних областях вирощують овочі, попит на які вищий - помідори, солодкий перець, тоді як у поліських - моркву, столові буряки, капусту,

попит на які зазвичай менший. Загальний фонд споживання у 2019 р. дещо збільшився порівняно з 2015 р. і становив 6,9 млн т (табл. 2). Загальна пропозиція овочів і баштанних культур формується переважно за рахунок внутрішнього виробництва і запасів на початок року - разом це 97,8 % (14,4 млн т). У 2021 р. очікується лише незначне зростання загальної пропозиції та зменшення попиту через розширення експортних поставок до 435 тис. т.

2. Баланс овочів і баштанних культур, тис. т

Стаття балансу	Рік						
	2015	2016	2017	2018	2019	2020 (за попередніми даними)	2021 (прогноз)
Загальна пропозиція	13860	13894	13683	13922	14429	14042	14435
Запаси на початок року	3973	3760	3833	3794	3872	4323	3795
Виробництво	9792	9998	9721	9940	10244	9469	10275
Імпорт	95	136	129	188	313	250	365
Загальний попит	10100	10061	9889	10050	10136	10247	10090
Продовольство	6890	6984	6783	6927	6924	6885	6910
Корми	1564	1548	1503	1525	1535	1550	1505
Насіння	110	110	109	112	111	112	110
Втрати	1203	1195	1050	1052	1252	1280	1130
Експорт	212	224	444	434	284	420	435
Запаси на кінець року	3760	3833	3794	3872	4323	3795	4345
Зміна запасів (на кінець року)	-213	73	-39	78	451	-528	550
Фонд споживання	6890	6984	6783	6927	6924	6885	6910
<i>Споживання з розрахунку на одну особу, кг</i>	<i>160,8</i>	<i>163,7</i>	<i>159,7</i>	<i>163,9</i>	<i>164,7</i>	<i>164,3</i>	<i>164,9</i>

Джерело: Розраховано за результатами досліджень автора, даними Державної служби статистики України [1, 3].

У структурі експорту свіжих овочів у 2016-2019 рр. найбільша частка припадала на цибулю і часник, капусту й помідори, зокрема в 2019 р. відповідно 14,9 %, 11,4 та 9,4 %, або 13,6 тис. т, 10,4 та 8,6 тис. т.

Обсяги експортних поставок значно зросли у 2017-2018 рр. за рахунок розширення вивезення свіжих бобових овочів. Вітчизняні овочі експортувалися переважно до Індії, Білорусі, Пакистану, Туреччини, Іспанії та інших країн. У 2016-2019 рр. основу експорту усіх овочів (свіжих та перероблених) становили овочі бобові сушені - 70-84 %, або 380,6-655,3 тис. тонн.

Стримуючим чинником розширення експорту овочів вітчизняного виробництва визнано, передусім, недостатні можливості для формування великих партій якісної та безпечної продукції, яка б відповідала міжнародним стандартам, у тому числі через нерозвинену інфраструктуру для зберігання продукції. Крім того, при експорті до країн Європейського Союзу виникають складнощі у виробників і експортерів овочів з питань дотримання фітосанітарних умов, впровадження в підприємствах з переробки овочевої продукції системи HACCP та інших вимог.

На овочі зберігається регіональна диференціація цін: вони нижчі в північно-західних областях (Волинська, Чернігівська, Житомирська, Рівненська), оскільки

сформувалися під впливом високого рівня пропозиції (сприятливі для цих культур природно-кліматичні умови, найбільша концентрація виробництва) та низького попиту (висока самозабезпеченість і недостатній рівень дохідності населення). Вищі ціни у промислових центрах (Дніпро, Запоріжжя, Ужгород, Одеса та ін.). Характерною особливістю індустріальних та південних регіонів, навпаки, вирізняється високий попит (дещо вища купівельна спроможність, низький рівень власного виробництва) та недостатня пропозиція (менш сприятливі умови вирощування, а відтак вища капіталомісткість, суттєвіші транспортні витрати на доставку).

Середні ціни реалізації овочів усіх видів сільськогосподарськими підприємствами у 2020 р. стосовно попереднього періоду знизилися, за винятком вересня (табл. 3). Це пояснюється проблемами зі збутом продукції через карантинні заходи, введені у країні. Виробники були змушені реалізовувати швидше й дешевше. Однак ціни відзначено вищими порівняно з 2015 р. за всіма місяцями, причому в січні (несезон продажу) - у 2 рази. У 2019 р., навпаки, практично за всіма місяцями спостерігалася тенденція до зростання цін порівняно з минулими роками.

3. Помісячна динаміка середніх цін реалізації овочів сільськогосподарськими підприємствами, грн за 1 т

Місяць	Рік						2020 р. до 2015 р., %
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Січень	3158,4	8202,5	4701,2	6285,6	10914,2	6638,9	210,2
Лютий	4105,5	8719,1	5883,9	7406,4	11970,9	7432,8	181,0
Березень	5349,1	10143,2	7428,3	8470,5	13143,4	8149,1	152,3
Квітень	6861,3	11699,8	9801,8	10618,8	15052,6	9485,9	138,3
Травень	7996,5	11581,1	11250,5	11538,5	15891,9	10598,3	132,5
Червень	7806,0	11305,5	10906,5	11385,0	14623,5	11045,4	141,5
Липень	7512,5	10550,7	10657,3	10992,7	14033,6	11094,3	147,7
Серпень	4622,6	5957,1	5746,7	4996,0	6294,9	6444,0	139,4
Вересень	3496,5	4274,1	4058,0	4147,5	4422,7	4477,0	128,0
Жовтень	3552,4	3896,7	4073,5	4211,8	4426,8	4107,2	115,6
Листопад	3664,5	3931,7	4144,1	4314,4	4507,4	4183,5	114,2
Грудень	3903,4	3924,2	4136,1	4448,0	4497,0	4437,1	113,7
Грудень до січня, %	123,6	47,8	88,0	70,8	41,2	66,8	-

Джерело: [3].

За зниження врожаю тих чи інших овочевих культур ціни зростають, за перевиробництва, навпаки, знижуються, і виробники навіть не мають змоги відшкодувати виробничу собівартість. У 2020 р. у торговельній мережі підвищилися роздрібні ціни на овочі борщового набору на кінець травня в 1,1-2,0 раза порівняно з груднем 2019 р. Так, на цибулю ціна зросла на 93,5% і досягла 17,34 грн/кг. Переважні обсяги цибулі (близько 85-90%) вирощують господарства населення. Втрати цибулі від неналежних умов зберігання викликали зменшення загальної пропозиції на ринку, що й зумовило ріст цін. Станом на кінець грудня 2020 р., навпаки, спостерігалось здешевлення овочів нового урожаю порівняно з цим періодом 2019 р. Так, роздрібна ціна на картоплю становила 8,96 грн/кг (зниження на 33%), капусту - 4,76 грн/кг (на 27,3%), моркву - 6,00 грн/кг (збільшення на 7%), на буряк - 5,39 грн/кг (зниження ціни на 21%). На цибулю середня роздрібна ціна була на рівні 5,12 грн/кг (зниження у 1,8 раза).

Висновки. Для ринку овочів характерний високий рівень самозабезпеченості. Його місткість формується переважно за рахунок

вітчизняного виробництва. Серед причин, які стримують розвиток галузі овочівництва, слід виділити повільну переорієнтацію виробників на сучасні вимоги ринку, низький рівень їх економічних відносин та недостатньо оновлену матеріально-технічну базу підприємств, у тому числі і переробних. Необхідно активно запроваджувати у виробництво світові стандарти якості й безпечності продукції, розбудовувати сучасну ринкову інфраструктуру та систему маркетингу, зокрема створити дієву систему кооперації з виробництва, заготівлі та зберігання овочів, урізноманітнити асортимент і сортимент овочів з подальшим розвитком їх органічного виробництва. Необхідна підтримка держави як фінансова, так і законодавча у створенні привабливого інвестиційного середовища для подальшого розвитку галузі овочівництва з орієнтацією на ресурсо- й енергоощадну техніку і технологію. Вважаємо, що в найближчій перспективі суттєвого поступу вітчизняного ринку овочів очікувати не варто і, як у попередні роки, основна частка у формуванні товарної пропозиції належатиме господарствам населення.

Список бібліографічних посилань

1. Баланси та споживання основних продуктів харчування населенням України / за ред. О. М. Прокопенко. Київ : Держстат, 2020. 60 с.
2. Галат Л. М. Особливості ринку свіжих овочів в Україні. *Агросвіт*. 2019. № 11. С. 35-44.
3. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 08.02.2021 р.).
4. Духницький Б. В., Новічков О. В., Полупан В. М. Ринок овочевих культур в Україні. *Економіка АПК*. 2017. № 10. С. 56-60.

References

1. Prokopenko, O.M., et al. (2020). Balansy ta spozhyvania osnovnykh produktiv kharchuvannia naselenniam Ukrainy [Balances and consumption of basic food products by the population of Ukraine]. Kyiv: Derzhstat [In Ukrainian].
2. Halat, K.M. (2019). Osoblyvosti rynku svizhykh ovochiv v Ukraini [Features of the market of fresh vegetables in Ukraine]. *Ahrosvit*, 11, pp. 35-44. [In Ukrainian].
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The State Statistics Service of Ukraine]. Retrived from : <http://www.ukrstat.gov.ua> [In Ukrainian].

5. Захарчук О. В. Світовий ринок овочів та місце України. *Агросвіт*. 2018. № 3. С. 3-7.

6. Логоша Р. В. Особливості інноваційного розвитку галузі овочівництва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 25. С. 86-91.

7. Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку овочівництва на період до 2025 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 1333-р URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1333-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 08.02.2021 р.)

8. Сєвідова І. О., Лещенко Л. О. Стан, проблеми та перспективи розвитку овочівництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 12. С. 28-33.

9. Food and Agricultural Organization of the United Nations. URL : <http://www.fao.org/faostat/ru/#data> (дата звернення: 08.02.2021 р.).

10. Maack K., Goy A. I. *Der Markt für ökologisches Gemüse: Strukturen und Entwicklungen*. Hannover : Zentrum für Betriebswirtschaft im Gartenbau e. V., 2006. 102 s.

11. Hambrusch J., Quendler E. *Obst- und Gemüsemarkt in Zahlen Ausgewählte Ergebnisse der Teilanalyse*. Wien : Bundesanstalt für Agrarwirtschaft, 2006. 54 s.

12. Strohm K., Garming H., Dirksmeyer W. *Entwicklung des Gemüsebaus in Deutschland von 2000 bis 2015: Anbauregionen, Betriebsstrukturen, Gemüsearten und Handel*. Braunschweig : Thünen-Institut für Betriebswirtschaft, 2016. 150 s.

4. Duchnytskyi, B.V., Novichkov, O.V. & Polupan, V.M. (2017). Rynok ovochevykh kultur v Ukraini [Vegetable market in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 10, pp. 56-60. [In Ukrainian].

5. Zakharchuk, O.V. (2018). Svitovyi rynek ovochiv ta mistse Ukrainy [World vegetable market and place of Ukraine]. *Ahrosvit*, 3, pp. 3-7. [In Ukrainian].

6. Lohosha, R.V. (2017). Osoblyvosti innovaziinoho rozvytku haluzi ovochivnytva [Features of innovative development of the vegetable industry]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia "Ekonomika i menedzhment"*, vol. 25, pp. 86-91. [In Ukrainian].

7. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ovochivnytva na period do 2025 roku : Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.10.2020 r. # 1333-r [About approval of the Concept of the State target program of development of vegetable growing for the period till 2025: the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 21.10.2020, No. 1333-r]. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1333-2020-%D1%80#Text> [In Ukrainian].

8. Sievidova, I.O. & Leshchenko, L.O. (2017). Stan, problem ta perspektyvy rozvytku ovochivnytva v Ukraini [Status, problems and prospects of vegetable growing development in Ukraine]. *Investyzi : praktyka ta dosvid*, 12, pp. 28-33. [In Ukrainian].

9. Food and agricultural organization of the United Nations. Retrieved from : <http://www.fao.org/home/en> [In English].

10. Maack, K. & Goy, A.I. (2006). *Der Markt für ökologisches Gemüse: Strukturen und Entwicklungen*. Hannover : Zentrum für Betriebswirtschaft im Gartenbau e. V. [In German].

11. Hambrusch, J. & Quendler, E. (2006). *Obst- und Gemüsemarkt in Zahlen Ausgewählte Ergebnisse der Teilanalyse*. Wien : Bundesanstalt für Agrarwirtschaft [In German].

12. Strohm, K., Garming, H. & Dirksmeyer, W. (2016). *Entwicklung des Gemüsebaus in Deutschland von 2000 bis 2015: Anbauregionen, Betriebsstrukturen, Gemüsearten und Handel*. Braunschweig : Thünen-Institut für Betriebswirtschaft [In German].

Salo I. A. Vegetable market development in Ukraine

The purpose of the article is to research the current state and peculiarities of the vegetable market development and predict its conjuncture.

Research methods. The following methods were applied: analysis and synthesis, analytical generalizations; graphic - during analysis the vegetable production and selling, international trade; balance - during determining of the market balance of demand and supply, their changes and mutual influence; export and import provisions; statistical; extrapolation constructive and calculated - for market forecasting.

Research results. The problems of the vegetable market development were explored. The tendencies and peculiarities of its functioning established. The main market economic parameters were considered: production, consumption, price situation, international trade. The peculiarities of the structural changes of the export and import supplies were balance. The necessity of increasing the vegetable marketable supply during the winter-spring period was established as well as the causes restraining the vegetable growing industry development determined and the directions of its further progress.

Scientific novelty. The major parameters of the vegetable market development were substantiated from viewpoint of the necessity of the rational population requirements provision as well as of increasing the export potential and the vegetable growing industry further progress.

Practical significance. The research results should be used when forming the expedient program of the vegetable growing industry development for the long term period, directed, first of all, to the rational Ukraine's population provision with the vegetable products. *Tabl.: 3. Figs.: 2. Refs.: 12.*

Keywords: market; vegetables; production; consumption; price; export; imports.

Salo Inna Anatoliivna - doctor of economic sciences, senior research fellow, head of the department of pricing and agrarian market, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)
E-mail: inna_salo@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6413-1550>

Сало И. А. Развитие рынка овощей в Украине

Цель статьи - исследовать текущее состояние и особенности развития отечественного рынка овощей, спрогнозировать его конъюнктуру.

Методика исследования. Использованы методы: анализа и синтеза, аналитических обобщений, графический - во время анализа производства и реализации овощей, внешней торговли; балансовый - в процессе определения рыночного равновесия спроса и предложения, их изменения и взаимовлияния, экспортных и импортных поставок; статистический, экстраполяция, конструктивно-расчетный - для прогнозирования рынка.

Результаты исследования. Определены проблемы развития отечественного рынка овощей. Выявлены тенденции и особенности его функционирования. Рассмотрены основные экономические параметры рынка - производство, потребление

ние, ценовая ситуация, внешняя торговля. Раскрыты особенности структурных и географических изменений экспортно-импортных поставок. На основе сформированного баланса определен ожидаемый уровень потребительского обеспечения населения овощами и бахчевыми. Установлена необходимость увеличения отечественного товарного предложения овощей в зимне-весенний период. Выделены причины, которые сдерживают развитие отрасли овощеводства и направления её дальнейшего развития.

Элементы научной новизны. Обоснованы основные параметры развития отечественного рынка овощей с позиции необходимости рационального обеспечения потребностей населения, повышения экспортного потенциала и дальнейшего развития отрасли овощеводства.

Практическая значимость. Результаты исследований следует использовать при формировании целевой программы развития отрасли овощеводства на долгосрочный период, направленной прежде всего на рациональное обеспечение населения Украины овощной продукцией. Табл.: 3. Илл.: 2. Библиогр.: 12.

Ключевые слова: рынок; овощи; производство; потребление; цена; экспорт; импорт.

Сало Инна Анатольевна - доктор экономических наук, старший научный сотрудник, заведующая отделом ценообразования и аграрного рынка, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Оборона, 10)
E-mail: inna_salo@ukr.net
ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-6413-1550>

Стаття надійшла до редакції 18.01.2021 р.

Фахове рецензування: 22.01.2021 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Сало І. А. Розвиток ринку овочів в Україні. *Економіка АПК*. 2021. № 2. С. 41 – 48. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102041>

Salo, I.A. (2021). Rozvytok rynku ovochiv v Ukraini [Vegetable market development in Ukraine]. *Ekonomika APK*, 2, pp. 41 – 48 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102041>

*

УДК 338.43:633.1

JEL Classification: Q11; Q13

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202102048>

С. Г. ЧЕРЕМИСІНА, докторка економічних наук, доцентка

Ринок зернових культур в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку

Мета статті - провести комплексний аналіз ринку зерна в Україні та обґрунтувати пріоритетні заходи щодо його подальшої стабілізації, підвищення конкурентоспроможності та росту ефективності функціонування.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано ряд методів: абстрактно-логічний - для формулювання висновків; порівняльного аналізу - для зіставлення показників та виявлення тенденцій їх зміни; табличний - для наочного зображення отриманих результатів дослідження; статистичний - при визначенні варіації обсягів виробництва зернових культур; розрахунково-конструктивний - для розробки балансів зернових культур та обґрунтування їх прогнозних показників; монографічний - при деталізації сучасного стану та проблем функціонування зернового ринку України; графічний - для ілюстрації кон'юнктурних тенденцій досліджуваного зернового ринку.

Результати дослідження. Виявлено тенденцію значного зростання виробництва та експорту зернових культур в Україні. Відзначено стійке нарощування пропозиції на ринку зерна, яка формується переважно за рахунок обсягів виробництва. Розроблено за комплексним аналізом експортних потоків на зерновому ринку України прогноз обсягів експорту зерна, а також прогнозний баланс зернових і зернобобових культур за основними видами. Проаналізовано цінову ситуацію на внутрішньому зерновому ринку по основних культурах, досліджено кон'юнктуру світового зернового ринку. Систематизовано пріоритетні заходи, що сприятимуть подальшому розвитку внутрішнього зернового ринку та зміцненню лідируючих позицій України на світовому зерновому ринку.

Елементи наукової новизни. Набули подальшого розвитку методико-практичні аспекти щодо дослідження проблем зернового ринку та розробки напрямів стійкого розвитку зернового комплексу України.

© С. Г. Черемісіна, 2021